

ESPAI D'OPINIONS**Nº182**
Juny 2012**Maria Lluïsa Dubon Pretus****Consellera al Consell de
Mallorca (PSIB-PSOE)**

LA NOVA LLEI DEL TURISME I EL MODEL TERRITORIAL QUE DIBUIXA

La història recent del nostre territori ha vingut marcada, sens dubte, pel turisme i tot el que l'envolta. Les Illes Balears han experimentat en el darrer mig segle unes profundes transformacions econòmiques i un important creixement econòmic, que s'han reflectit en la demografia - hem passat de ser terres emissores de població a ser la comunitat autònoma espanyola amb major proporció d'immigració - i també en el territori, que ha sofert profunds canvis. Per explicar tots aquests processos resulta indispensable observar i entendre l'evolució que ha seguit el turisme - i la construcció que hi ha anat, generalment, associada - a les Illes Balears.

Hem de dir que les múltiples transformacions que han patit aquestes Illes han anat acompanyades d'un procés que ha estat complex, com veurem. L'ampla normativa urbanística i territorial que s'ha anat creant al llarg dels darrers anys s'ha caracteritzat per la persecució de l'objectiu de contenir el creixement urbanístic, especialment en els usos residencials o turístics.

Les peculiaritats d'aquests territoris insulars sens dubte són moltes, però ens interessa destacar que els factors dimensió i escala resulten fonamentals. En aquest sentit podem destacar com fins i tot la legislació espanyola va recollir en el seu moment aquesta idea a **la Ley 6/1998, sobre Régimen del Suelo y Valoraciones**, que va configurar un sistema diferenciat per als territoris insulars de l'Estat - llei que va generar tants de problemes per la seva permissivitat en el consum del territori que ha repercutit sobre l'economia espanyola, amb efectes que encara ara estem arrossegant -.

Així i tot, el creixement experimentat per la urbanització a les Illes Balears ha estat d'enorme importància en el darrer mig segle. Onofre RULLÁN a **L'Ordenació Territorial a les Balears: segles XIX i XX (2007)**, diferencia tres etapes: el primer boom arrancaria a finals dels anys 50 i abastaria fins a la crisi de 1973, període de creixement intensiu; un segon període expansiu arrancaria a la dècada dels anys 80, que estaria estretament relacionat amb l'entrada

d'Espanya a la Unió Europea i la lliure circulació de capitals – en aquesta etapa adquireixen gran importància les segones residències -; i el tercer boom, iniciat a la segona meitat de la dècada dels anys 90 i que conclou amb l'inici de la crisi actual, que s'ha caracteritzat per la superposició d'una etapa d'expansió econòmica – desenvolupament de nombrosos polígons industrials i construccions de diversa tipologia - que ha estat reforçada per una destacada obra pública, especialment centrada en autopistes i carreteres.

Una qüestió que hi està estretament relacionada és la percepció que s'ha anat forjant a la nostra societat sobre el turisme i la seva incidència sobre el territori. Resulta molt interessant veure com aquesta ha anat evolucionant. Podem simplificar dient que se passa d'una percepció optimista, en els anys 60, quan el turisme és vist com l'element redemptor de tots els problemes econòmics, a una situació que se va anar fent de cada vegada més crítica, en constatar que el consum creixent de sòl i el malbaratament del paisatge poden convertir-se en els elements destructors de la futura riquesa d'aquesta terra i de la mateixa activitat turística, especialment si el que se pretén és avançar cap a un turisme de qualitat. A partir d'aquí se varen formar amplis consensos socials que han permès anar desenvolupant lleis i normes més restrictives. Així ens trobam, a dia d'avui, en una situació relativament millor que altres regions espanyoles de la Mediterrània (DUBON, 2008, ***Ordenación y gestión del territorio en Baleares***, Urdaibai).

Però aquesta descripció podem dir que actualment està finalitzant, en aquest any 2012, quan s'estan produint canvis normatius de calat, com la ***Llei Turística***, que ens situarà en una nova situació. La crisi econòmica que estem travessant sembla que ha romput aquest ampli consens assolit al llarg dels darrers anys. Un grup poderós està utilitzant la crisi econòmica per tal d'avançar en un altre direcció i mira solament el curt termini.

La nova ***Llei del Turisme***, que ara està en tramitació parlamentària, avança per camins molt perillosos, trunca tot aquest llarg i interessant procés de la nostra societat, que s'havia anat conscienciant de la limitació del nostre territori, de la importància del nostre paisatge, com a principal actiu econòmic i d'identitat col·lectiva i que ja havia incorporat el turisme com a un element positiu si s'administra adequadament.

Si se consulten les dades obtingudes per **GADESO**, a l'enquesta realitzada el mes de gener de 2012, *sobre quines mesures considera la gent que s'haurien de prendre per tal de millorar el nostre producte turístic*, s'observa que el 65% opina que la principal mesura seria la protecció del territori i el patrimoni natural, mentre que un 52% creu necessària la modernització de l'oferta complementària i un 45% la reconversió hotelera.

Per tant, l'opinió pública sembla que continua, tot i patint en primera persona la crisi, en la mateixa línia, però alguns sectors estan aprofitant aquesta circumstància per agafar altres vies que generen guanys més immediats i que prescindeixen de l'incert futur que dibuixen.

Aquestes mesures que s'estan adoptant a les Illes Balears estan en sintonia en les mesures que preveu l'Estat Espanyol en **La Evaluación del Programa Nacional de Reformas** (Brusel·les, 30/5/2012) on se preveu una **Ley de Regeneración Urbana y Fomento del Alquiler**, que contempla entre d'altres actuacions *“Operaciones de renovación integral en suelo urbano consolidado, que garanticen su viabilidad y permitan acreditar la necesidad de eliminar controles legales que impiden, por ejemplo, mantener la edificabilidad preexistente o incluso aumentarla”*.

Aquestes accions contrasten amb el discurs que acaba de formular aquests dies el President del Govern Espanyol a la **Conferència de les Nacions Unides : Rio + 20** (Rio de Janeiro, juny 2012), però que si ens hi repensem bé coincideix amb la dualitat que la nova **Llei Turística** incorpora: d'una banda formula una exposició de motius prou correcte i en sintonia amb el discurs del President a Rio i, tot seguit, un articulat que res te a veure amb l'exposició de motius. D'alguna manera s'està intentant incorporar el discurs de la sostenibilitat, però solament en els aspectes teòrics i formals, perquè a l'articulat, que és el que determina les accions a desenvolupar, queda ben clar quina és la via que s'està marcant, la de mantenir i potenciar el model depredador del territori i del paisatge, el model que se va imposar en els primers anys de l'etapa turística i que semblava que ja havíem superat.

Quins aspectes val destacar de l'Avantprojecte de Llei que ens indiquen que el camí que se segueix és aquest?

En primer lloc podríem dir que és una llei que no té una visió global del territori, que evita el planejament, no hi creu i per això el vol suplantar des d'una llei turística. Vol reconvertir la planta hotelera, però sense introduir canvis, la qualitat vindrà solament com a conseqüència de l'embelliment i remodelació de la planta existent però sense perdre edificabilitat. Permet, fins i tot, aixecar nous edificis totalment disconformes amb al teixit on estan ubicats, amb el pretext de que ja existien. És una llei injusta ja que només beneficia a uns pocs, ja que aquesta disconformitat amb l'entorn solament afecta als hotels, la resta del teixit s'ha de mantenir en les mateixes condicions.

A més, els establiments hotelers poden ser transformats en habitatges, sense passar pel planejament, quan la figura normal que permetria canvis d'usos i augments d'edificabilitats respecte a la situació establerta seria la modificació de planejament, aquesta, després d'analitzar la coherència o no de la modificació, hauria d'anar seguida d'una exposició pública amb possibilitat d'al·legacions dels afectats.

Segons la nova llei el propietari d'un hotel pot canviar l'ús i l'edificabilitat assignada a la seva parcel·la amb una simple autorització de turisme. La llei preveu els PIAT (Plans d'intervenció en àmbits turístics), però ella mateixa els fa inoperants, ja que permet fer les transformacions individualment i conservant tota l'edificabilitat.

També preveu recuperar els hotels que havien estat donats de baixa, per tant tota la tasca feta al llarg dels anys d'intentar transformar el nostre paisatge cap

a un de major qualitat - més en la línia en que se troben les destinacions competidores – resta anul·lat i marca un futur molt incert com a destinació turística de qualitat.

La nova Llei tendeix cap a la concepció d'una illa més residencial que turística : canvis d'us de hotelier a residencial, condhotels, i fins i tot, habitatges dins els hotels.

S'evita la creació de nous establiments que puguin generar competència als ja existents i la única vàlvula de sortida pels nous desenvolupaments turístics és el sol rústic, amb el que suposa la terciarització de aquest sòl i la desaparició sistemàtica de les explotacions agràries. Fins i tot se podran aixecar noves instal·lacions hoteleres en sòl rústic, lligades a grans equipaments, amb un mínim de 450 places, per acord del Consell de Govern.

Es una Llei amb una visió totalment sectorial, que afavoreix a un segment econòmic i que ho supedita tot a aquest.

Aquesta nova situació que s'està plantejant és totalment disconforme amb les propostes que s'estan fent des d'Europa - **Dictamen del Comitè de les Regions (2009/c 200/03)** - i les que també plantejava Alan DIEHL, promotor de l'Hotel Formentor, el seu projecte agafava el paisatge com un capital a preservar, a respectar, clau per la rendibilitat de la seva idea turística (Llorenç BRUNET, **Diario de Mallorca**, 24/01/12).

Per tant la nova **Llei del Turisme** s'allunya de les propostes d'Europa i també de les propostes que des dels inicis se varen formular per aquesta terra i romp el consens obtingut amb molt d'esforç entre la nostra societat. Marca un model territorial que en cap cas podem considerar com a nou, més bé retrocedeix a etapes passades, però amb una situació agreujada, ja que en el començament del turisme a les Illes el paisatge estava construït harmoniosament, al llarg de segles, i el paisatge actual s'ha construït a gran velocitat i són molts els indrets que requeririen d'una intervenció intel·ligent per tornar-lo a dignificar.